

4 Ιανουαρίου 2015

Ανθρώπινα δικαιώματα και Ευρώπη

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Η ευρωπαϊκή σύμβαση των δικαιωμάτων του Ανθρώπου (1950) και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΔΑ).

Η Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, είναι γνωστή στο παγκόσμιο γίνεσθαι ως Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), υιοθετήθηκε υπό την αιγίδα του Συμβουλίου της Ευρώπης το 1950 με στόχο και σκοπό την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών.

Η ιδέα ενός ευρωπαϊκού συμβατικού πλαισίου προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου ξεπήδησε από την «Ευρωπαϊκή Κίνηση» (Mouvement Europeen) στη Χάγη (Μάιος 1948). Μέσα σε ένα διεθνές περιβάλλον ευνοϊκό για την υλοποίηση του μεγαλόπνοου σχεδίου, η «Ευρωπαϊκή Κίνηση» προχώρησε στη σύνταξη ενός σχεδίου συμβάσεως δικαιωμάτων του ανθρώπου που υπέβαλε τον Μάιο του 1948 στο Συμβούλιο της Ευρώπης, πολιτικό οργανισμό που μόλις είχε συσταθεί (Συνθήκη του Λονδίνου, 5 Μαΐου 1949)[1].

Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου υπεγράφη στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950.

Στη Σύμβαση συμμετέχουν όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης. Και φυσικά αυτό είναι δεσμευτικό και για τα νέα μέλη του Συμβουλίου που πρέπει να την επικυρώσουν το ταχύτερο δυνατό[2]. Βάσει αυτής της Σύμβασης ιδρύθηκε, λοιπόν, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ο πολίτης που θεωρεί ότι έχουν παραβιαστεί τα δικαιώματά του σύμφωνα με τη Σύμβαση από ένα κράτος μέλος μπορεί να φέρει την υπόθεση στο Δικαστή.

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ), ανεπίσημα λέγεται και ως «Δικαστήριο του Στρασβούργου», γιατί εδρεύει εκεί.. Προαναφέρθηκε ότι η ίδρυσή του σκοπό είχε να συστηματοποιήσει την εξέταση προσφυγών που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα κατά των κρατών μελών βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), η οποία υιοθετήθηκε από το ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 1950. Συγκεκριμένα, για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, προβλέπεται κατά το άρθρο 34 της ΕΣΔΑ η άσκηση ενώπιον του Δικαστηρίου ατομικής προσφυγής, μετά την εξάντληση όλων, καταρχήν, των ένδικων μέσων που προβλέπονται στο εσωτερικό δίκαιο, εφόσον ο προσβληθείς δεν ικανοποιήθηκε από την τελειωτική δικαστική απόφαση[3].

Έργο, επομένως, του Δικαστηρίου είναι ο έλεγχος της εφαρμογής της Σύμβασης, εκδικάζοντας προσφυγές πολιτών κατά παραβιάσεων των ανθρωπίνων

δικαιωμάτων οι οποίες διαπράχθηκαν από κράτη μέλη. Πρόκειται για τον πρώτο σε διεθνές επίπεδο δικαστικό μηχανισμό προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Παρέχει τη δυνατότητα τόσο διακρατικής όσο και ατομικής προσφυγής, μετά την εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων. Η Επιτροπή Υπουργών επιμελείται της πιστής εφαρμογής και εκτέλεσης των αποφάσεων του ΕΔΑΔ εκ μέρους των κρατών μελών.

Κάθε κράτος μέλος της Σύμβασης διαθέτει σε αυτό έναν δικαστή. Από ελληνικής πλευράς, μετέχουν διάφοροι καθηγητές της Νομικής. Το Δικαστήριο αυτό είναι τελείως διαφορετικό από το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο είναι όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εδρεύει στο Λουξεμβούργο και μεριμνά για την ορθή εφαρμογή του Ευρωπαϊκού δικαίου. Το κύρος του δικαστηρίου του Στρασβούργου έχει περιγραφεί ως ένα από τα πλέον αξιοσημείωτα φαινόμενα στην ιστορία του διεθνούς δικαίου, η δε κυριαρχία του στο χώρο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αναγνωρίζεται και από την Ευρωπαϊκή Ένωση και αντανakλάται στα σχέδια για προσχώρησή της στη Σύμβαση[4].

Στην πρώτη φάση λειτουργίας του, ο μηχανισμός της ΕΣΔΑ περιελάμβανε την ύπαρξη και λειτουργία δύο ξεχωριστών δικαιοδοτικών οργάνων[5]: της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και του Ευρωπαϊκού δικαστηρίου των δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ).

Η Επιτροπή ήταν ουσιαστικά το όργανο πρώτης επαφής με το διεθνή έλεγχο της Σύμβασης, καθώς οποιαδήποτε προσφυγή (ατομική ή διακρατική) υποβαλλόταν σε αυτήν. Μέχρι το 1998, η Επιτροπή Ανθρώπινων Δικαιωμάτων αποτελούσε ένα πρώτο φίλτρο, απορρίπτοντας τις προσφυγές που ήταν δικονομικά απαράδεκτες (λ.χ. δεν είχαν εξαντληθεί τα εσωτερικά ένδικα μέσα ή είχε παρέλθει το εξάμηνο εντός του οποίου πρέπει να γίνεται η προσφυγή). Μετά την κατάργηση της Επιτροπής, τον έλεγχο αυτό επιφορτίστηκε το ίδιο το Δικαστήριο με αποτέλεσμα να έχουν συσσωρευτεί πολλές υποθέσεις προσφυγών.

Τον Ιανουάριο, μάλιστα, του 1994 ήταν εκκρεμείς ενώπιόν της 2.672 υποθέσεις, από τις οποίες περισσότερες από 1.487 δεν είχαν καν εξετασθεί από αυτήν. Μάλιστα κατά μέσο όρο το χρονικό διάστημα 1976-1982 απαιτούνταν περίπου 6 χρόνια για την ολοκλήρωση της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής και του Δικαστηρίου. Και παρά τις τροποποιήσεις της διαδικασίας ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που επέφερε το Πρωτόκολλο 8 της ΕΣΔΑ[6], παρά ταύτα ο χρόνος εκδικάσεως των προσφυγών δε βελτιώθηκε αισθητά, δεδομένου ότι με το Πρωτόκολλο 9 προβλέφθηκε η δυνατότητα και στους προσφεύγοντες (εκτός από την Επιτροπή και το διάδικο Κράτος) να εισάγουν τις υποθέσεις τους προς κρίση στο ΕΔΔΑ.

Σημειώσεις

[1] Στ. Περράκης, *“Τα δικαιώματα του ανθρώπου. Η μεταπολεμική κατοχύρωσή τους στα Ηνωμένα Έθνη και στην Ευρώπη άλλαξε κάθε εθνική έννομη τάξη και τη διεθνή δικαιοταξία”*, 11 Νοεμβρίου 2012, http://news.kathimerini.gr/4Dcgi/4Dcgi/_w_articles_world_2_11/11/2012_501341.

[2] Εμμ. Ρούκουνας, *Διεθνής Προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων*, σ. 70-71.

[3] Β. Ζιάκα, *Η προσβολή της προσωπικότητας στο ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, σ. 11.

[4] Βλ. Μ. Ο' Boyle, *“On Reforming the Operation of the European Court of Human Rights”*, *European Human Rights Law Review*, 1 (2008), σ. 1-2. Συναφώς βλ. Δ. Χαλά, *Το ευρωπαϊκό δικαστήριο δικαιωμάτων του ανθρώπου μετά το Πρωτόκολλο υπ' αριθμόν 14 της ΕΣΔΑ: Πρώτη Αξιολόγηση Αξιολόγηση και Προοπτικές*, μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, Αθήνα 2012, σ. 9

[5] Εμμ. Ρούκουνας, *Διεθνής Προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων*, σ. 110 κ.ε..

[6] Το Πρωτόκολλο 8 τέθηκε σε ισχύ την 1.1.1990. Έκτοτε η Επιτροπή μπορεί να απορρίπτει τις προσφυγές, που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις των άρθρων 26 και 27 ΕΣΔΑ, συνεδριάζουσα σε τριμελή Τμήματα.

Παρατήρηση: το παρόν άρθρο αποτελεί τμήμα της εργασίας “Η έννοια της χρηστής απονομής της δικαιοσύνης και της δίκαιης δίκης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου” της Δρ. Ειρήνης Αρτέμη (MA & PhD Θεολογίας – Φιλόλογος) που η ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ θα δημοσιεύσει σε συνέχειες